

## **КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЙ СЛУЖБОВИХ ОСІБ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ ЗА СПРІЯННЯ**

### **В ПОРУШЕННІ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ**

Хоча територія АР Крим і окупована територія Луганської та Донецької області – це територія України, однак 15 квітня 2014 року Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» № 1207-VII, чинний Кримінальний кодекс (КК) України було доповнено ст. 332-1, що регламентує відповідальність за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.

Тимчасово окупованою територією визнають: 1) сухопутну територію АР Крим, міста Севастополя і внутрішні води України цих територій; 2) внутрішні морські води і територіальне море України навколо Кримського півострова, територію виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Кримського півострова та прилеглого до узбережжя континентального шельфу України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України, відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України; 3) повітряний простір над цими територіями [1].

Відповідно до чинного законодавства України й офіційних даних Державної прикордонної служби України, існує три легальних контрольні пункти в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї для автомобільного сполучення (з материкової України на тимчасово окуповану територію Криму) – «Каланчак», «Чаплинка» та «Чонгар» та чотири залізничного сполучення – «Вадим», «Мелітополь», «Новоолексіївка», «Херсон».

Під час пропуску через контрольні пункти в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї обов'язковим етапом є перевірка документів. Вона полягає в дослідженні уповноваженими службовими особами Державної прикордонної служби України паспорту та інших документів фізичних осіб, які в'їжджають на тимчасово окуповану територію (виїжджають з неї), з метою встановлення їх дійсності та приналежності відповідній особі, а також дослідження за результатами оцінки ризиків документів, що стосуються транспортних засобів, вантажів тощо. Нині в'їзд на тимчасово окуповану територію України (до АР Крим) та виїзд з неї здійснюють також через інші пункти, які оголошені закритими відповідно до норм чинного законодавства України, з метою надання оплачуваних адміністративних послуг, дохід від яких спрямовується в бюджет як держави, так і інших фізичних осіб.

Проте навіть на легальних контрольно-пропускних пунктах службові особи правоохоронних органів сприяють в порушенні порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї з метою одержання неправомірної вигоди.

Особи, які у ході перевірки документів на контрольному пункті з'ясовують наявність обмежувачих обставин, за яких громадянину може бути тимчасово відмовлено у виїзді, належать до службових осіб правоохоронних органів. Варто зауважити, що правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які виконують правозастосовні або правоохоронні функції [2]. Відповідно до ст. 364, 368, 368-2, 369 КК України, службові особи – це особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особу наділяє повноважний орган державної влади, орган місцевого самоврядування, центральний орган державного управління зі спеціальним статусом, повноважний орган чи повноважна особа підприємства, установи, організації, суд або закон [3].

Так, у контрольних пунктах орган охорони державного кордону, у зоні відповідальності якого розташовано контрольний пункт, встановлює режимні правила, що визначають порядок доступу в

них осіб, які беруть участь у контролі та обслуговуванні осіб, транспортних засобів, відправленні з контрольних пунктів транспортних засобів, що в'їжджають на тимчасово окуповану територію України і виїжджають з неї [4].

Прикладом одержання неправомірної вигоди службових осіб правоохоронних органів за сприяння в порушенні порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї є випадок, що відбувся на контрольно-пропускному пункті «Чонгар» (Херсонська область). Так, Служба безпеки України спільно з поліцією та прокуратурою викрила на отриманні неправомірної вигоди п'ятох співробітників Державної прикордонної служби України. Прикордонники вимагали та одержували неправомірну вигоду з водіїв авто за безперешкодний перетин контрольно-пропускного пункту. Лише з трьох водіїв, які на момент проведення спецоперації їхали з тимчасово окупованої території АР Крим, уповноважені особи «зібрали» 700 доларів США та 4500 грн. Під час обшуків правоохоронці вилучили кошти, отримані незаконним шляхом, та виявили інші докази протиправної діяльності [5]. Також такі діяння є особливо небезпечними з огляду на нелегальний обіг товарів, який відбувається з тимчасово окупованими територіями.

Дії осіб, наведені в прикладі, необхідно кваліфікувати за ч. 3 ст. 369 КК України та ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 332-1 КК України, тобто одержання групою осіб неправомірної вигоди з використанням службового становища та пособництво (усунення перешкод або причетність до злочину) щодо порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, вчинене організованою групою осіб із використанням службового становища.

Застосування зазначеної кваліфікації дії службових осіб правоохоронних органів щодо одержання неправомірної вигоди за сприяння в порушенні порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї зумовлена тим, що потрібно обов'язково встановлювати умисел і наявність чи відсутність попередньої змови зазначених уповноважених осіб.

Пособництво, застосоване за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 332-1 КК України, буде полягати або в усуненні перешкод (передбачає нейтралізацію тих чи інших чинників, причин або умов, що заважають вчиненню злочину) або причетності (надання обіцянки до закінчення вчинення злочину не повідомляти про достовірно відомий підготовлюваний або вчинюваний злочин) до порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.

Громадянинові може бути тимчасово відмовлено у виїзді з України, якщо: 1) він обізнаний з відомостями, які становлять державну таємницю; 2) діють не врегульовані аліментні договірні чи інші невиконані зобов'язання; 3) проти нього порушено кримінальне провадження (справу); 4) він засуджений за вчинення злочину; 5) він ухиляється від виконання зобов'язань, покладених на нього судовим рішенням; 6) він свідомо сповістив про себе неправдиві відомості; 7) він підлягає призову на строкову військову службу; 8) на нього подано цивільний позов до суду; 9) перебуває під адміністративним наглядом поліції [6, с. 758].

Тому неповідомлення про достовірно відомий підготовлюваний або вчинюваний злочин службовою особою правоохоронних органів чи усунення причин або умов, що заважають вчиненню злочину, передбаченого ст. 332-1 КК України потребує додаткової кваліфікації за ч. 5 ст. 27 та відповідною частиною ст. 332-1 КК України, як пособництво у порушенні порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. З урахуванням того, що правопорушення було вчинене організованою групою з використанням службового становища, то під час кваліфікації застосовують особливо кваліфікований склад цього злочинного діяння (ч. 3 ст. 332-1 КК України).

Важливість вирішення питання кваліфікації дій службових осіб правоохоронних органів щодо одержання неправомірної вигоди за сприяння в порушенні порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї зумовлює необхідність концептуального дослідження цього питання, у контексті якого кваліфікаційним ознакам буде надано основоположне значення.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України [Електронний ресурс] : Закон України від 15 квіт. 2014 р. № 1207-VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>. – Назва з екрана.

2. [Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів](#) [Електронний ресурс] : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3781-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>. – Назва з екрана.

3. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-ІІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page11>. – Назва з екрана.

4. [Про затвердження Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї](#) [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 квіт. 2015 р. № 367. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/367-2015>. – Назва з екрана.

5. На контрольно-пропускному пункті «Чонгар» Служба безпеки України викрила прикордонників, які за гроші пропускали машини з Криму [Електронний ресурс] // Facebook : [сайт]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/SecurSerUkraine/photos/pcb.1718807761682555/171880769834922>. – Назва з екрана.

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ : Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.